

АЙЗЪК АЗИМОВ ПРАОТЕЦ

Превод от английски: Ива Балабанова, 2000

chitanka.info

Първоначалното съчетаване на катаклизми беше станало преди пет години — пет завъртания на тази планета, ХС-12549 Д според картите, а иначе безименна. Шест и повече революции на Земята, но кой ли изобщо ги брои.

Ако хората там, в къщи, знаеха, може би щяха да кажат, че това е героична борба, епопея на Галактическия корпус — петима мъже срещу враждебен свят, устоявайки пет (или шест и повече) години. А сега те умираха въпреки всичко, загубили битката. Трима бяха в кома, четвъртият все още държеше отворени очите си с пожълтели очни ябълки, а петият още беше на крака.

Но това съвсем не беше въпрос на героизъм. Това бяха петима мъже, борещи се срещу отегчението и отчаянието и поддържащи своята нереална представа за живота поради най-малко героичната причина, която съществува — защото нямаше какво друго да правят до края на живота си.

Ако някой от тях се е почувствал насърчен от битката, никога не го е споменавал. След първата година те спряха да говорят за спасение, а след втората беше наложена забрана върху употребата на думата „Земя“.

Но една дума винаги присъстваше. Дори и неизговаряна, тя можеше да бъде открита в мислите им: „амоняк“.

Тя се беше появила за първи път по време на приземяването на раздрънкания космически кораб със заглъхнали двигатели.

Разбира се, очакваш лошият късмет да ти изиграе номера. Но не няколко закуп, а един по един. Внезапно избухване на някоя звезда изгаря хиперверигите — това може да бъде поправено, но ще отнеме време. Метеорит размества страничните клапи — те могат да бъдат наместени отново, но ще отнеме време. Траекторията е изчислена неправилно в резултат на голямо напрежение и моментално невероятното ускорение разкъсва антените за скоковете в пространството и притъпява сетивата на всички хора на борда на кораба — антените могат да се сменят и сетивата ще се възстановят, но ще отнеме време.

Шансовете всички тези неща да се случат наведнъж са едно към безбройно много, а шансовете да се случат по време на точно определено сложно кацане, когато единственото необходимо нещо за разрешаването на всички проблеми, времето, липсва, са още по-малки.

Патрулният кораб „Джон“ улучи точно тази единствена възможност сред останалите безбройно много и направи своето последно приземяване, тъй като никога повече нямаше да е в състояние да се издигне над повърхността на планетата.

Това, че се приземи непокътнат, само по себе си беше почти чудо. На петимата им бе осигурен поне още няколко години живот. Можеше да им помогне само друг кораб, озовал се там инцидентно, но никой не разчиташе на това. Знаеха, че бяха получили своя дял съвпадения в този живот, въпреки че тези съвпадения не им бяха донесли нищо добро.

Нещата не можеха да се променят.

А ключовата дума беше „амоняк“. При повърхността, която се въртеше непрекъснато, и смъртта (милостиво бърза), пред която бяха изправени, Чоу намерил време да погледне абсорбционния спектограф, който отбелязваше данните.

— Амоняк — извика той.

Другите го чуха, но нямаха време, за да му обърнат внимание. Съществуваше само отчайващата борба срещу бързата смърт в полза на бавната.

Когато най-накрая се приземиха върху пясъчлива повърхност с пръсната синкава (синкава?) растителност, висока трева, закърнели, подобни на дървета израстъци със синя кора и без листа, без следа за съществуването на животни и отгоре небе, нашарено със зеленикави (зеленикави?) облаци, думата отново се върна в съзнанията им.

— Амоняк? — попита тежко Питърсън.

— Четиридесет процента — отговори Чоу.

— Това е невъзможно — каза Питърсън.

Но не беше невъзможно. Книгите не казват, че е невъзможно. Това, което Галактическият корпус бе открил, беше планета с определена маса и определена температура, която имаше океан и една от двете атмосфери: азотно-кислородна или азотно-въглеродно двуокисна. В началната фаза животът е бил много развит, но в покъсната той беше примитивен.

Вече никой не проверяваше масата, обема и температурата. Някой прие атмосферата за даденост (някой или всички). Но книгите не казваха, че това трябва да е така, само че то беше така. Други атмосфери, от термодинамична гледна точка, бяха възможни, но

напълно необичайни, така че не бяха посочени като вероятно съществуващи.

Досега. Мъжете от патрулен кораб „Джон“ бяха открили една такава и бяха обречени до смъртта си на такъв живот, какъвто биха могли да си осигурят при една азотно-въглероддвуокисно-амонячна атмосфера.

Мъжете превърнаха своя кораб в мехур върху наподобяващата Земята заобикаляща ги среда. Те не можеха да се издигнат над повърхността, нито пък можеха да осъществят комуникативна връзка през хиперпространството. За да компенсират неефективността на задвижващата система, можеха да използват водата и запасите от въздух на самата планета, до определени граници. При условие, разбира се, че отделят амоняка.

Тъй като скафандрите им бяха в отлично състояние, те организираха изследователски обиколки и така времето минаваше побързо. Планетата беше безобидна. Животни не съществуваха, а растителността беше разпространена навсякъде. Синя, винаги синя. Амонячен хлорофил, амонячен протеин.

Те създадоха лаборатории, анализираха съставките на растенията, изучаваха под микроскоп отделни части, събираха огромни количества различни предмети, които откриваха. Опитаха се да отгледат местни растения в атмосфера без амоняк и не успяха. Превърнаха се в геолози и изследваха кората на планетата. Превърнаха се в астрономи и изучаваха спектъра на планетното Слънце.

Понякога Барер казваше:

— Ако някога Корпусът отново се озове на тази планета, ние трябва да оставим някакво послание за тях. Все пак това е уникална планета. В цялата система Млечен път може да няма друга планета, от типа на Земята, с амоняк.

— Страхотно — каза горчиво Сандрополус. — Какви късметлии сме.

Сандрополус изчисли термодинамиката на средата.

— Полуустойчива система — започна той. — Амонякът намалява непрекъснато чрез геохимично окисляване, при което се образува азот, растенията оползотворяват азота и преобразуват

амоняка, приспособявайки се към присъствието на амоняка. Ако образуването на амоняк от растения намалее с два процента, ще се постави началото на един обратен процес. Растителността ще изсъхне, продължавайки да редуцира амоняк, и така нататък.

— Искат да кажеш, че ако унищожим достатъчно растителност — каза Власов, — ще можем да отстраним амоняка.

— Ако имахме въздушни шейни и бластери с широк обхват и след година работа може би щяхме да успеем да направим това — каза Сандрополус, — но нямаме, а и съществува и по-лесен начин. Ако успеем да си отгледаме наши растения, образуването на кислород чрез фотосинтезата ще увеличи размерите на амонячното окисляване. Дори и малко, локализирано увеличаване ще понижи амоняка в тази област, ще стимулира растежа на земните растения и ще потисне растежа на местните, амонякът ще продължи да намалява и така нататък.

Те се превърнаха в градинари през целия период на развитие. Това, все пак, беше нещо обичайно за Галактическия корпус. Животът на подобните на Земята планети обикновено беше от водно-протеинов тип, но вариациите бяха безгранични и храната на другия свят беше необичайно питателна и още по-необичайно вкусна. Трябваше да се изпробват земните растения от различни сортове. Често се случва (не винаги, но често) някои видове земни растения да надраснат местната флора. Когато местната флора е надвита, и други земни растения могат да се разпространят.

Дузина планети са били превърнати в копия на Земята по този начин. По време на този процес земните растения развиват стотици издръжливи разновидности, които оцеляват при екстремните условия, още по-добри разновидности, с които да се засади следващата планета.

Амонякът би убил всяко земно растение, но семената, които бяха на разположение на патрулния кораб „Джон“ не бяха истински земни растения, а мутации на тези растения от други светове. Те се бориха много, но това не беше достатъчно. Някои разновидности израснаха слаби, болнави и след това умряха.

Тук те се справяха по-добре в сравнение с микроскопичния живот. Планетните бактерии бяха много по-жизнеустойчиви от плъзналата навсякъде синя растителност. Местните микроорганизми оцеляваха при всеки опит за съревнование със земни проби. Опитът да

се засади извънземна почва със земна растителна бактерия, с цел да се излекуват земните растения, се провали.

Власов поклати глава:

— Това няма да се получи. Ако нашата бактерия оцелее, това ще стане само чрез приспособяването ѝ към присъствието на амоняк.

— Бактерията няма да ни помогне — каза Сандрополус. — Ние се нуждаем от растенията. В тях е заложена системата за образуване на кислород.

— Можем и сами да си направим малко кислород — каза Питърсън. — Чрез електролиза на вода.

— Колко време ще издържи апаратурата ни? Ако само можехме да направим така, че нашите растения да започнат да се развиват, ще бъде все едно непрекъснато да извършваме електролиза, малко по малко, но година след година, докато планетата се предаде.

— Тогава нека да преработим почвата — предложи Барер. — Тя е богата на амонячни соли. Ние ще отстраним солите и ще получим почва, в която няма амоняк.

— А какво ще правим с атмосферата? — попита Чоу.

— В почва, в която няма амоняк, те могат да се захванат и въпреки атмосферата. Те почти го направиха, както са си и сега.

Те работеха усилено, но без всякакъв ентусиазъм. Никой истински не вярваше, че ще успеят, но дори и да успееш, за тях, лично, бъдещето не съществуваше. Но с работата времето минаваше по-бързо.

Следващият сезон, когато растенията трябваше да започнат да се развиват, те вече имаха своята почва без амоняк, но земните растения все още растяха слаби. Те дори захлупиха с куполи няколко стръка и вътре вкараха въздух без амоняк. Това помогна малко, но не беше достатъчно. Те нагаждаха химичния състав на почвата по всякакъв възможен начин. Но нищо не възнагради усилията им.

Хилавите стръкчета произвеждаха своите малки количества кислород, но той не беше достатъчен, за да изтласка амоняка.

— Още един опит — каза Сандрополус, — още един. Разклащаме го, разклащаме го, но не можем да го съборим.

Инструментите и апаратурата им се износваха с времето и трагичното им бъдеще все повече се приближаваше към тях. С всеки месец мястото за действие ставаше все по-малко.

Краят дойде и беше посрещнат почти с радост, защото беше внезапен. Никой не можеше да каже откъде идват слабостта и световъртежа. Никой всъщност не подозираше директно отравяне с амоняк. Те се прехранваха с водорасловите израстъци от това, което някога е представлявало корабни хидропоника, и самите израстъци е възможно да са били заразени с амоняк.

Може да е била дейността на някой местен микроорганизъм, който най-накрая ги е победил. Може дори да е бил някой микроорганизъм от Земята, мутирал при условията на този непознат свят.

И така, тримата умряха и го направиха, благодарение на обстоятелствата, безболезнено. Те бяха доволни, че си отиват и оставят безползната битка.

— Глупаво е да загубим по този начин — едва чуто прошепна Чоу.

Питърсън, който единствен от петимата се държеше на краката си (възможно ли беше да има имунитет срещу това, каквото и да беше то?), обърна измъченото си лице към своята единствена жива компания.

— Не умирай — каза той, — не ме оставяй сам.

Чоу се опита да се усмихне.

— Нямам избор... Но ти можеш да ни последваш, стари приятелю. Защо да се бориш? Инструментите са съсипани и вече няма начин да се победи, ако изобщо някога е имало.

Дори и сега Питърсън се пребори с пълното отчаяние като се концентрира върху борбата срещу атмосферата. Но съзнанието му беше изтощено, сърцето му беше изморено, и когато Чоу умря един час по-късно, той остана сам с четири трупа.

Той се загледа в телата, унесъл се в спомени, все по-далечни (сега, когато беше останал сам, си позволи да поплаче), спомени за Земята, която за последен път бе видял преди почти единадесет години.

Той би трябвало да погребее телата. Той щеше да откърши няколко синкави клона от местните безлистни дървета и да построи кръстове от тях. Той щеше да постави космическия скафандър на всеки мъж отгоре, а отдолу да подпре бутилките с кислород. Празни бутилки, които ще символизират загубената битка.

Глупава сантименталност за мъже, на които вече им беше все едно и за хора, които може би никога няма да видят това.

Но той правеше това заради себе си, за да покаже уважението си към своите приятели, а също и уважение към себе си, защото той не беше такъв човек, който няма да се погрижи за мъртвите си приятели, докато все още може да се държи на краката си.

А пък и...

А пък и какво? Той поседна за малко, а мислите му бяха тежки и уморителни.

Докато той все още беше жив, щеше да се бори с такива инструменти, каквито бяха останали. Той щеше да погребва своите приятели.

Той погребва всеки в изчистена от амоняк почва, която те с такова усърдие бяха създали. Погребва ги без каквото и да било покривало и без дрехи. Остави ги голи във враждебната земя за бавното разлагане, което ще стане първо с помощта на техните собствени микроорганизми, а след това и те ще умрат от неминуемото нашествие на местните бактерии.

Питърсън постави кръстовете със съответния скафандър отгоре и кислородна бутилка отдолу, закрепил всеки един от тях с камъни и след това се обърна тъжен и с измъчени очи, за да се върне в заровения кораб, в който сега беше единственото живо същество.

Той работеше всеки ден и накрая симптомите започнаха да се появяват и при него.

Той се напъха в скафандъра си и излезе на повърхността, както предполагаше, за последен път.

Питърсън падна на колене на мястото, където беше тяхната градина. Земните растения бяха зелени. Те бяха оцелели по-дълго време в сравнение с друг път. Изглеждаха здрави, дори много жизнени.

Те бяха преработвали почвата, грижили се за атмосферата и сега Питърсън беше използвал последният инструмент, единственият, който имаше на негово разположение, а и ги беше наторил...

Бавно разлагащата се плът на земните хора представляваше хранителните вещества, които бяха последната необходима съставка. Земните растения отделяха кислород, който щеше да надвие амоняка и да извади планетата от необяснимата дупка, в която беше затънала.

Ако някога тук отново дойдат земни хора (кога? след един милион години?), те ще открият азотно-кислородна атмосфера и ограничено количество растителност, която странно напомня на земната.

Кръстовете ще изгният и ще се разложат. Металът ще ръждяса и ще се разпадне. Костите може да се превърнат във фосили и да се запазят, за да подскажат за това, което се е случило. Собствените им записки, добре запечатани, може би ще бъдат открити.

Но това нямаше значение. Ако изобщо нещо някога бъде открито, самата планета, цялата планета, ще бъде техният паметник.

И Питърсън легна на земята, за да умре сред тяхната победа.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.